

Ada Maršanić, *Tri desetljeća Katedre Čakavskog sabora Grobnišćine*, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Grobnik, 2022., 417 str. ISBN: 978-953-7548-08-7.

Monografija Katedre Čakavskog sabora Grobnišćine svjetlo je dana ugledala sredinom prosinca 2022., kada je i predstavljena na svečanoj akademiji u Domu kulture Čavle. Osvrnuti se na ovu knjigu posebna je čast i privilegij, ali jednako tako i izazov. Osvrnuo bih se na nju ponajmanje iz perspektive strogog stručnjaka, a mnogo više iz perspektive dugogodišnjeg aktivnog člana jedne čakavske katedre, suautora njene monografije i pasioniranoga zaljubljenika u vlastiti zavičaj.

Monografija na više od 400 stranica redom donosi cjelokupnu djelatnost Katedre kroz tematski

organizirana poglavlja. Na samom su početku pozdravne uvodne riječi: predgovor Uredništva, pozdravna riječ predsjednice Katedre Silvane Demark te pozdravna riječ predsjednika Čakavskog sabora Roberta Matijašića.

Slijedi kratka cjelina koja jednostavno nosi naslov „Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine“, a u kojoj je umješno predstavljen – poput jednog proširenog sažetka – osnovni rodni list Katedre, kroz navođenje osnovnih podataka o njenu osnivanju i kontekstu osnutka, predstavljanje svih njenih suradnika, predsjednika i tijela. Sama djelatnost Katedre prezentirana je pak na ovom mjestu „širokim potezom kista“ kroz opće napomene o njenoj djelatnosti, a potom kroz reminiscencije i bilješke sa svih obilježavanja obljetnica same Katedre, počevši od „Prvih pet let...“ do „Prvih dvajspet let...“, a koje su redovito upriličene posjetom brojne publike i uglednih gostiju, između ostaloga i predsjednice Republike Hrvatske.

Cjelina „Baština“ započinje sadržajno i simbolički najvažnijim Katedri-
nom preokupacijom – govorom. Nakon obrazloženja imena Katedre i mogućnosti korištenja čak četiriju ispravnih likova naziva za područje na kojemu žive Grobničani, autorica posebno podcrtava – i to s punim pravom – jedan od najvećih uspjeha Katedre, a riječ je o inicijativi koja je rezultirala upisom grobničke čakavštine kao nematerijalnog kulturnog dobra u Registar zaštićenih kulturnih

dobara Republike Hrvatske 2011. godine. Donose se zatim informacije o projektu *Ča nad Kvarneron*, natječaju za najbolja pjesnička ostvarenja na čakavskim govorima u Hrvatskoj i izvan nje. Potom slijedi opsežno poglavlje o Kaštelu u Gradu Grobniku, koji je zahvaljujući Katedri revitaliziran, obnovljen i zasjao u punom sjaju te danas posjeduje punu funkcionalnost za najmodernije sadržaje i doslovce je dom i prostor za realizaciju brojnih projekata i manifestacija Katedre. Kaštel je udomio tako i *Zavičajni muzej Grobnišćine*, kojemu je posvećeno cijelo poglavlje s obzirom na važnost tog projekta. Kao posljednje u ovoj cjelini figurira poglavlje „Tradicija“, u kojemu saznajemo o brojnim aktivnostima kojima se nastoje očuvati tradicionalni običaji: od njegovanja maškaranih zabava, koje je izraslo u manifestaciju *Grobnički maškaranj Korzo*, preko njegovanja starih plesova, pučkog pjevanja i plesanja do brojnih drugih manifestacija.

Sljedeća cjelina pod nazivom „Znanstveni i stručni skupovi u organizaciji Katedre“ govori o impresivnoj znanstvenoj djelatnosti Katedre u tom segmentu. Svake je godine održan barem jedan, a poneku godinu čak po nekoliko znanstvenih i/ili stručnih skupova, kolokvija i tribina, od čega posebno mjesto zauzima dugi niz godina održavan centralni Katedrin skup *Grobnišćina: tragovi, znakovi i smjerokazi*. Dinamika i broj održanih skupova naprosto impresionira i postavlja visoke standarde ne samo za ostale Katedre već se na nju mogu ugledati i neke znanstvene institucije kojima bi to trebala biti osnovna djelatnost: od nastanka Katedre 1992. do kraja 2022. te samo jednom godinom u kojoj se nijedan skup nije održao ukupno su održana 32 znanstvena ili stručna skupa te velik broj stručnih predavanja, seminara i kolokvija.

„Nakladništvo“ je naslov cjeline u kojoj se detaljno donosi taj segment rada Katedre, po kojemu je Katedra nesumnjivo na nacionalnoj razini u samom vrhu produktivnosti i na koji je posebno ponosna. Tako je predstavljeno 11 brojeva redovitog izdanja te 19 knjiga posebnog izdanja *Grobničkog zbornika*. Predstavljena su i brojna druga, uglavnom literarna izdanja, čak njih 10, a posebno je istaknuto i publiciranje originalne edicije *Grobnički list – glasila Katedre Čakavskog sabora Grobnišćine*.

Najpoznatiji i najdugovječniji projekt Katedre – *Grobnička jesen* – predstavljena je kao posebna cjelina upravo istog naziva. Ova višemjesečna kulturno-zabavna manifestacija predstavljena je po godinama u zasebnim poglavljima donoseći iscrpne informacije o iznimno bogatu sadržaju svake održane *Jeseni*.

„Katedrin rad s djecom i mladeži“ posebna je cjelina knjige i prezentira jednu od najvažnijih aktivnosti svake udruge – rad s najmlađima. Predstavljen je tako kroz niz poglavlja rad scenske skupine Katedre, suradnja s odgojno-obrazovnim ustanovama, projekt *Darovani* (literarni natječaj za najmlađe), kviz znanja *Gdje sam – tko sam* te drugi projekti i aktivnosti provedeni s djecom i mladima.

U cjelini „Glazbena djelatnost Katedre“ predstavljene su glavne glazbene aktivnosti i manifestacije. Posebno poglavlje posvećeno je glazbenoj skupini Katedre, zatim manifestaciji *Grobnišćina sope i kanta*, glazbenim večerima *Večeri svilom tkane* i festivalu *Grobnička skala*, koji je posebno svojom razinom

organizacije i kvalitete daleko nadrastao uske uzuse jedne udruge i Grobnišćine te postao važna točka na karti glazbenih aktivnosti Hrvatske i regije.

U dvije kraće cjeline predstavljene su „Književne večeri“ te „Europska noć muzeja“, a iznimno je bogata i opširna cjelina „Likovna djelatnost Katedre“, u kojoj su predstavljene sve likovne aktivnosti čija raznovrsnost, bogatstvo i količina naprosto ostavljaju bez daha.

Na samom je kraju dan presjek rada Katedre s kratkim taksativnim popisom najvažnijih događaja u tridesetljetnoj povijesti Katedre te kratka bilješka o autorici.

Uz nezaobilazno predstavljanje sadržaja koje svoje mjesto mora naći u prikazu jedne edicije, istaknuo bih u ovom osvrtu sve ono zbog čega držim da ovdje nije riječ samo o jednoj publikaciji i izdavačkom pothvatu već o nečemu mnogo većem. Riječ je o spomeniku, simbolu i lokusu/okupljalištu osnovnih vrednota jednog kraja. Pokušat ću istaknuti sve ono što se možda neposredno na ovim stranicama ne vidi, ali posredno, pažljivom čitatelju i „živitelju čakavice“ kao simbola općih zavičajnih vrijednosti i baštine naprosto ne može promaknuti.

Knjiga je ponajprije spomenik. Spomenik vrijedna rada i truda generacija okupljenih u nastojanjima da kroz tri desetljeća uporno i predano rade na valorizaciji baštine svoga kraja. Valorizaciji u najširem smislu te riječi, obuhvaćajući sve od umjetničkog polja djelovanja, preko živog rada s djecom i mladima u svojim edukacijskim programima do vrhunskih znanstvenih projekata i rezultata. Na ovih više od 400 stranica nalazi se precizno dokumentirana, vrhunski prezentirana (napose slikovnim obogaćenjem i nadopunom samog tekstualnog dijela), ali i adekvatno kontekstualizirana sva ta tridesetogodišnja djelatnost Katedre Čakavskog sabora Grobnišćine. Knjiga je zaista u najboljem smislu riječi spomenik i odavanje počasti svim onim pojedincima koji su ugradili sebe u ovu bogatu povijest valorizacije svoga kraja kojom se rijetko koje podneblje može u takvoj obuhvatnosti pohvaliti. Knjiga je trajna uspomena i na one koji nisu danas s nama, a odnekud se možda vesele i ponose gledajući ovo događanje, poput teško nadmašive i u energičnosti teško dostižne duše te dugogodišnjeg pokretačkog motora Katedre – Vlaste Juretić. Govoreći o pojedincima, knjiga nije samo zbir izvanredno temeljito sakupljenih obilnih podataka i vrijedan povijesni izvor, ona je odraz kolopleta emocionalnih spona svih onih koji su gradili Katedru i u nju se ugradili.

Time dolazim do shvaćanja ove knjige kao simbola. Simbola nevjerojatne grobničke tvrdoglave upornosti, iznimne međusobne suradljivosti i nalaženja prave ljudske mjere u spajanju raznolikih ciljeva i zadataka koji se pred njih postave. Oprimjerio bih to ističući prvenstveno troje ljudi koji su radili na ovoj knjizi, izniklih iz grobničkog zavičaja i rastućih u tom zavičaju. Riječ je prije svega o samoj autorici Adi Maršanić, koja se već iskalila kroz nekoliko knjiga u povijesnoj valorizaciji grobničkog kraja i taj svoj zanat u potpunosti okrunila

ovim monumentalnim izdanjem o povijesti Katedre. O bogatu sadržaju knjige već je podosta rečeno, ali volio bih još jednom apostrofirati da je potrebno silno umijeće da se na adekvatan, širem čitateljstvu jasan i prikladan način predstavi obilje podataka iz rada Katedre. A držim da je autorica u tome posve uspjela. Zatim je tu perspektivni mladi kolega Toni Buterin, glavni urednik knjige, a čije su izdavačko iskustvo i minucioznost za detalje i prirodu tematike koju obrađuje bili spojeni s osobitim i vrlo osobnim usidrenjem u svoj zavičaj, a koje je potencijalno jedina garancija za pokušaj „hvatanja pulsa“ zajednice i kraja u kojem se živi. To je vidljivo u brojnim detaljima razasutim po cijeloj knjizi, poput primjerice na svakoj stranici prisutne siluete Grada Grobnika vidljive iz njegova rodnog Podhuma. Da bi taj svoj žar, vještinu i strast prema rodnome kraju i njegovoj prezentaciji adekvatno realizirao, uvelike je pomogla treća osoba usko vezana uz grobnički kraj, a riječ je o Anamariji Reljac, grafičkoj urednici koja je u ovoj knjizi još jednom dokazala i pokazala da je mnogo više od toga, svojim ingenioznim dizajnerskim idejama i slikovnim rješenjima koji su ne samo obogatili sadržajno knjigu već je i estetski učinili izdanjem koje u svojoj formi nameće najviše izdavačke standarde.

Spomenuo sam i da je knjiga lokus, tj. žarišna točka susreta temeljnih vrednota ovoga kraja, a što sam ukratko oprimjerio i spomenutim udarnim trojcem koji je na knjizi radio i koji je neminovno svoje bazične zavičajne vrijednosti u knjigu utkao. Upravo zato možda knjiga reprezentira Katedru na jedinstven i rekao bih iznimno autentičan način. Ona jasno odsijava i vjerno odražava vrijednosti Grobnišćine jer, predstavljajući sadržaj rada Katedre, prenosi sve ono što je godinama valorizirano kao bazna vrijednost koja zaslužuje pažnju i skrb. Povezujući simboličnost knjige s tim vrijednostima, uputio bih na banalnu činjenicu tako lijepo i suptilno navedenu u navođenju samog mjesta izdanja: Grobник. Jedna tako mala i rekli bi skoro beznačajna informacija, uzgred navedena u impresumu knjige, a koja zapravo govori mnogo, gotovo pa i sve, o vrijednosti i vrednovanju u ovom kraju. S obzirom na te vrijednosti završio bih možda i atipično za jedan prikaz knjige, ali tako tipično za Grobnišćinu – na čakavštini.

Volel bin semi ki su bili ili su i daje aktivni va radu grobniške Katedre glasno i jasno reć: „Hvala na silnemu delu, čestitan od srca i budite ponosni aš imate na ča bit ponosni!“, drugemi katedrami ko ča j’ moja z Lovrana: „Ugjedajte se na Grobник!“, a semi drugemi: „Volejte svoj kraj, bacilajte o njemu, posebe o zajiku kot centru kulturnega identiteta i baštine, a ki je zato i del imena ove i sake čakavske katedre!“ Aš, da se izrazin va manire naše Vlaste Juretić (ka bi mi sigurno zamerila da ovo moje pasa bez besede na domaćemu zajiku), parafrazirajuć jenu drugu velikanku ovega kraja Ivu Lukežić: „Ako je istina da dok je grobniškega da će bit i Grobničanih, onda mislin da i dok je čakavskega će bit i ovakoveh katedrih!“

Ča se tega tiče, ni straha za budućnost grobniške Katedre!

Igor Eterović